

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ
ДЖЕРЕЛ**

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Рішення Конституційного Суду України від 13.07.2001 № 11-рп/2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#n54>.
3. Рішення Конституційного Суду України від 25.12.2003 № 21-рп/2003. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v021p710-03#Text>.
4. Рішення Конституційного Суду України від 13.10.2005 № 9-рп/2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-05#Text>.
5. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 № 401-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>.
6. Ткачук А. До питання про реформу адміністративно-територіального устрою та конституційне регулювання. Децентралізація. 2019. URL : <https://decentralization.gov.ua/news/1133>.
7. Новик В.П. Адміністративно-територіальний устрій: організаційно-правовий аспект: автореф. дис. канд. юрид. наук. К., 2008. 22 с.
8. Correspondence between the NUTS levels and the national administrative UNITS. Last update 11/06/2020, based on NUTS 2021 and LAU 2019. URL : <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/national-structures>.

**ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ, В НАСЛІДОК РЕФОРМИ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

У результаті здійснення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади передбачається утворення нового адміністративно-територіального устрою базового рівня. Цей процес вже розпочався та має певні результати. Однак, перш ніж визначити оптимальний спосіб адміністративно-територіальної організації місцевого самоврядування та органів місцевої влади, необхідно з'ясувати значення адміністративно-територіального устрою, існуючі на сьогодні способи його організації та вплив, який той чи інший спосіб його структурної організації впливає на ефективність здійснення місцевого самоврядування.

Базові положення про адміністративно-територіальний устрій України визначені у ст. 133 Основного Закону, відповідно до якої систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села [1].

Ці конституційні положення містяться лише загальну інформацію щодо визначення засад організації адміністративно-територіального устрою України. З їх аналізу можна встановити, що первинним елементом устрою є адміністративно-територіальна одиниця, що може мати статус Автономної республіки, області, району, міста, району у місті, селища та села.

При цьому наразі в Україні не прийнято спеціального Закону про визначення засад адміністративно-територіального устрою України, принципів його організації, статусу адміністративно-територіальної одиниці тощо.

Як свідчить офіційне тлумачення ст. 133 Конституції України, здійснене у рішеннях Конституційного Суду України, зокрема: № 11-рп/2001 від 13 липня 2001 р. [2], № 21-рп/2003 від 25 грудня 2003 р. [3] та № 9-рп/2005 від 13 жовтня 2005 р. [4], детальне регулювання усіх важливих питань, пов'язаних з організацією адміністративно-територіального устрою України має здійснюватися у спеціальному Законі, однак, такий Закон поки що не прийнятий. у трьох та, в основному, стосується особливого статусу міста Києва з урахуванням положень Закону України «Про столицю України - місто-герой Київ» [5].

У науковій літературі з цього приводу висловлюється думка про те, що завершення реформи адміністративно-територіального устрою в Україні не потребує внесення змін до Конституції України, а потребує ухвалення відповідних законів: закону, що затверджує адміністративно-територіальні одиниці та закону, що визначає процедури утворення/реорганізації/ліквідації адміністративно-територіальних одиниць та інші технічні питання [6].

Вказана думка є дещо спірною, адже з огляду на реформу децентралізації, зміни, що відбулись в організації адміністративно-територіального устрою України, мають бути неодмінно відображені в Основному Законі України, а в ідеалі – внесення змін до останнього мало б передувати фактичним змінам в адміністративно-територіальному устрої. Тому, прийняття Закону України про внесення змін до Конституції України у частині, що стосується регулювання адміністративно-територіального устрою, є не менш важливим завданням, аніж прийняття спеціального Закону у сфері регулювання засад його організації. Отже, підсумовуючи, варто зауважити, що розробка спеціального закону про адміністративно-територіальний устрій потребує не тільки узгодженості його положень з чинними нормативно-правовими актами, зокрема, Конституцією України, Земельним кодексом України, Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ін., але й відповідності концептуальним засадам реформи місцевого самоврядування, визначеним Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», а також Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Але одним із зобов'язань, покладених на українського законодавця, є своєчасне та всебічне наближення національного законодавства до десятків нормативно-правових актів ЄС, перелічених у додатках до Угоди про асоціацію та в інших міжнародних договорах між Україною та ЄС і політичних документах.

Загалом Україна зобов'язана гармонізувати принаймні частково своє наявне національне законодавство до сотень нормативно-правових актів ЄС (так званого «*acquis* ЄС») із багатьох галузей права.

А тому формування та створення спеціального закону про адміністративно-територіальний устрій безпосередньо ґрунтується на основоположних принципах, розумінні структури та тлумачення права ЄС.

А. Ткачук вважає, що система адміністративно-територіальних одиниць, що впливає із конституційних норм, має складатись із трьох рівнів: базового/грумада, проміжного/район, регіонального/область та АРК: 1) в адміністративно-територіальних одиницях кожного рівня адміністративно-територіального устрою діють органи місцевого самоврядування, повноваження яких визначаються законом; 2) адміністративно-територіальних одиницях проміжного/район та регіонального/область діють органи виконавчої влади загальної юрисдикції – місцеві державні адміністрації та можуть діяти територіальні органи/підрозділи центральних органів виконавчої влади [6].

Подібна думка висловлена В. П. Новик, яка вважає, що у результаті проведення реформи необхідним є: 1) збереження конституційної трирівневої системи адміністративно-територіального устрою країни; 2) усунення факту існування у межах території адміністративно-територіальної одиниці кількох територіальних громад, які б виступали самостійними суб'єктами права на місцеве самоврядування [7, с. 17].

Необхідно погодитись з наведеною думкою, оскільки трирівнева система адміністративно-територіального устрою (АРК та область – район – місто) найбільше відповідає географічним, соціально-економічним, правовим особливостям держави, а також способу організації місцевої влади.

Про це йдеться у ст. 132 Конституції України, відповідно до якої територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій [1].

До того ж трирівнева структура організації адміністративно-територіального устрою узгоджується з європейськими стандартами, зокрема, з Регламентом (ЄС) № 1059/2003, що встановлює правила управління номенклатурою територіальних статистичних одиниць (NUTS), ієрархічною системою поділу економічної території ЄС з метою збирання, розробки та гармонізації європейської регіональної статистики, оцінка рівнів прийнятності для структурних фондів ЄС та розробки регіональної політики ЄС. Цим Регламентом передбачено, що для кожної держави-члена існує трирівнева ієрархія регіональних підрозділів, заснована на мінімальному та максимальному порогах чисельності населення: NUTS 1. Основні соціально-економічні регіони,

наприклад, землі Німеччини, бельгійські землі/регіони, макрорегіони Польщі або Румунії; NUTS 2. Основні регіони для застосування регіональної політики, наприклад, бельгійські чи голландські провінції, австрійський Bundesländer, чеські регіони (області); NUTS 3. Невеликі регіони, наприклад, французькі департаменти, болгарські провінції (області), італійські провінції [8].

NUTS 3 фактично є базовим рівнем адміністративно-територіального устрою. Притому NUTS передбачають можливість утворення, крім основних трьох, також додаткового рівня.

Таким чином, проведене у цьому підрозділі дослідження дає підстави дійти висновку про те, що адміністративно-територіальна одиниця – є частиною території, яка окреслена адміністративно-територіальними межами, що визначаються історичними, культурними, економічними, географічними особливостями, національними та іншими традиціями, та відповідно до яких здійснюється організація державної влади та місцевого самоврядування.

Базовий рівень адміністративно-територіального устрою України представлений адміністративно-територіальними одиницями – селами, селищами (у тому числі, міського типу) та містами, які можуть виступати адміністративними центрами територіальної громади (об'єднаної територіальної громади). Базовий рівень адміністративно-територіального устрою характеризується такими ознаками: 1) є первинним елементом адміністративно-територіального устрою, тобто до його структури не входять будь-які інші адміністративно-територіальні одиниці (крім додаткового рівня – міст з районним поділом); 2) є самостійним адміністративним центром територіальної громади (об'єднаної громади), якщо така одиниця відповідає вимогам, визначеним законодавством, або, в іншому випадку – адміністративно-територіальна одиниця базового рівня приєднується до іншого населеного пункту базового рівня, який може виступати адміністративно-територіальним центром територіальної громади (об'єднаної громади); 3) відповідно до принципу повсюдності місцевого самоврядування останнє поширює свою дію на всі базові адміністративно-територіальні одиниці.